

LATIN NYELVŰ LAP A TANULÓ IFJÚSÁG SZÁMÁRA

Per.
Lat
020

Prodit Budapestini, I. Verpeléti-út 22. decies in anno.
Pretium praesolvendi annum 4 pengő 80 fillér.

Megjelenik Budapesteni, I. Verpeléti-út 22. tizszer egy
évben. Előfizetési ára évi 4 pengő 80 fillér.

Allocutio¹ ad adolescentes de percipiendis²
disciplinis³ litterariis.³

Soleo saepe cogitare, quid causae esse possit, quod cum bene multi adolescentes ingenio et memoria praeter ceteros valeant,⁴ et naturali quodam instinctu⁵ trahantur ad cognitionis et scientiae cupiditatem: tam pauci tamen eorum in bonis⁶ artibus⁶ excellentes evadere soleant. Ac mihi quidem hoc animo volventi,⁷ cum permultae huiusce mali causae, tum haec praecipua⁸ esse videtur: quod *laborem* et eam, sine qua nihil laude digni assequi⁹ quisquam potest, *diligentiam* plerique refugiant, et ea solum a pueritia percipiunt,¹⁰ quae praeceptorum¹¹ ope, sine studio suo, sine industria, sine labore percipere possunt. Postquam vero e pueris excesserunt,¹² nec amplius illis praeceptorum cura adest, liberius¹³ vivendi¹³ potestatem¹³ nacli, litterarum studia aspernantur et reiciunt, tantumque abest, ut eam, quam primis vitae annis sibi compararunt, cognitionem augere contendat, ut etiam, quae prius summa cum praeceptorum assiduitate¹⁴ didicerant, oblivioni penitus¹⁵ tradant, coeque animi cupiditate exagitati¹⁶ non

honorem, non dignitatem, non denique gloriam, sed tantum ludos¹⁷ gymnasticos¹⁷ iocosque consecantur. Quam adolescentum remissionem,¹⁸ cum non privatis solum rebus, sed et publicis¹⁹ saepe maxima viderem adferre²⁰ detrimenta,²⁰ statui²¹ adolescentibus ostendere rationem, qua facile possint ad scientiarum cognitionem pervenire.

Necesse est, ut adolescentes quemvis omnino²² laborem aequo animo suscipiant. Primus est ad omnem dignitatem gradus, si quis amore virtutis incendatur;²³ quod apertissime²⁴ declarat in bucolico²⁵ suo carmine poëtarum princeps Vergilius: *Omnia, inquit, vincit amor*. Cui consentit²⁶ Orator²⁷ Romanus²⁷ ad Brutum scribens: *Magnum, inquit, opus et arduum²⁸ conamur, sed nihil difficile amanti puto*. Et

1 intelem, buzdítás 2 foglalkozik 3 tudomány 4 kitűnik 5 ösztönzés 6 szépművészetek, tanulmányok 7 gondolkodik 8 fő 9 elér 10 megtanul, elfogad 11 tanító, tanár 12 fölserdül 13 szabadabb életlehetőség 14 állandó felügyelet, oktatás 15 teljesen 16 ösztönöz 17 sport 18 nemtörődés 19 köz 20 kárt okoz 21 elhatároz 22 egészen, teljesen 23 lelkesedésre gyűl 24 fényesen 25 idillikus 26 egyetért 27 sc. Cicero 28 merész.

merito; nihil enim tam alte positum est a natura, nihil tam arduum atque eminens, quo studium et amor eniti²⁹ non possit. Hoc nixus gentis³⁰ nostrae³⁰ adversus Turcorum³¹ rabiem³² tutela: ³⁰Hunyadius, omni memoria clarissimus heros³³ Otomannorum³⁴ copias decuplo³⁵ suis maiores plus vice³⁶ simplici in fugam vertit. Hoc ductus Demosthenes Graecorum oratorum princeps impedimenta naturae superavit. Cumque, ut de eo Cicero commemorat, ita balbus³⁷ esset, ut eius ipsius artis, cui studeret, primam litteram non posset dicere: studio et amore errorem tollendi perfecit, ut nemo planius³⁸ eo loqueretur.

O summam³⁹ divinae³⁹ mentis³⁹ providentiam, ³⁹quae nobis hunc tam efficacem⁴⁰ indidit amorem, quo duce nihil est, quod assequi non possimus! Hunc igitur amorem et vos, adolescentes, colite, hunc studiose quaerite, hunc amplectimini,⁴¹ hunc semel apprehensum nunquam postea dimittite; hic enim solus vos in rebus agendis cautos⁴² et prudentes, in arduis nego-

tiis fortes atque magnanimos efficiet; amore denique duce nihil erit, quod non facile scientia comprehendatis.

Verum sciendum vobis est, viam, qua ad eruditionem⁴³ pervenitur, asperam esse plenamque difficultatum, magno animi robore⁴⁴ opus esse, ut eam prosequi possitis; saepe omittendi sunt ludi, ioci, convivium.⁴⁵ Deus enim, ut excelsos animos ab abiectis⁴⁶ et industriis⁴⁷ ab ignavis discerneret, naturali, quo trahimur ad cognitionem, amori quasi comitem⁴⁸ adiunxit laborem. Nunc autem cum nemo dulcissimos litterarum fructus percipere possit, nisi prius scientiarum radices, quas veteres sapientiae magistri non immerito⁴⁹ amaras⁵⁰ dixere, degustaverit:⁵¹ facile generosus adolescentis animus, quem nulla difficultas deterrere,⁵² nulla vis in proposito⁵³ cursu

²⁹ törekszik ³⁰ nemzetünk oltalmazója ³¹ török ³² düh, vadság ³³ hős ³⁴ ozmán, török ³⁵ tízszeres ³⁶ jó egynehányszor ³⁷ hebegő ³⁸ tisztábban ³⁹ legfőbb isteni gondviselés ⁴⁰ hathatós ⁴¹ fölkarol ⁴² óvatos ⁴³ műveltség ⁴⁴ erő ⁴⁵ vendégség ⁴⁶ alacsonyrendű ⁴⁷ szorgalmas ⁴⁸ társ ⁴⁹ érdemtelenül ⁵⁰ keserű ⁵¹ megízlel ⁵² elijeszt ⁵³ szándékozott, terybe vett.

Porcarius¹ et lupi.

Puer porcarius in vastitate silvae² vivebat. Aliquando cum in casa coqueret, ingens lupus advenit et per ostium sic porcarium alloquitur:³

— Mitte me intro,⁴ porcariæ; foris⁵ perfrigida tempestas est, algeo.

— Ego pol⁶ non te intromitto, quia me comedes.

— Sine me saltem unum de posterioribus pedibus iniicere.

Porcarius pedem lupi intromisit; sed interim ollam⁷ aquae plenam ad ignem apposuit.

Paulo post lupus:

— Intromitte, porcariæ — inquit — alterum quoque pedem meum.

Porcarius alterum quoque pedem eius intromisit. Lupus tamen, qui hoc non satis habebat,⁸ paulo post:

— Intromitte, porcariæ — inquit — etiam pedes priores.

Porcarius priores quoque pedes lupi intromisit. Sed lupus ne hoc quidem satis habuit.

— Mitte me, porcariæ — inquit — totum intro. Ne digito quidem te tangam.

Tum porcarius ad foramen apposuit saccum,⁹ in quem lupus retrorsum veniens directo irrepsit. Quod ubi porcarius vidit, repente luram sacci¹⁰ praeligat, ollam aquae fervidae plenam igni deripit eaque lupum perfundit, deinde celeriter in altam arborem connititur.¹¹

Lupus aliquamdiu rudivit,¹² propterea quod aqua fervida pilos¹³ eius evellerat. Deinde tam diu se iactavit,¹⁴ dum lura sacci dissoluta est. Lupus elapsus directo currit

¹ kanász ² rengeteg erdő ³ megszólít ⁴ beereszt ⁵ kint ⁶ bizony ⁷ fazék ⁸ megelégszik ⁹ zsák ¹⁰ a zsák szája ¹¹ felmászik ¹² ordít ¹³ szőr ¹⁴ hánykolódik.

debilitare⁵⁴ potest, emicat et splendet praeter ceteros; cum interim alter, stupore⁵⁵ quodam inertiae pressus quovis modico labore frangatur. Seneca haec dicit: *Nihil est, quod non expugnet⁵⁶ pertinax opera⁵⁷ et intenta ac diligens cura.*

Sed quid pluribus opus est testimoniis? cum pleni sint omnes scriptorum libri, testantium⁵⁸, rem tam necessariam esse laborem, ut sine eo nihil omnino laudabile possit acquiri.⁵⁹

(Vác.)

Adalbertus Miháلكó.

⁵⁴ gyöngít ⁵⁵ zavar ⁵⁶ kivív ⁵⁷ munka ⁵⁸ tanú-
kodik ⁵⁹ szerez.

EXEMPLA CLARORUM VIRORUM

C. Cilnius Maecenas Augusto Caesari familiarissimus erat. Ius aliquando dicebat Augustus, ut multos homines mortis damnaret. Aderat tum Maecenas, qui per turbam perrumpere et ad tribunal propius accedere conatus est. Quod cum frustra temptasset, haec verba in tabella scripsit: «Surge tandem, carnifex!» eamque tabellam ad Augustum petiturus. Mox cum decem lupis rediit. Porcarium quaerere coeperunt.

Tandem unus e lupis eum in summa arbore conspexit. Sub arborem eunt et deliberant,¹⁵ quid faciant quoque modo, cum nullus in arborem conniti posset, porcarium apprehendant. Multo post decernunt, ut alius in alterius tergo insistant: ita porcarium a supremo lupo pedibus prioribus contingi¹⁶ posse. Alius in alterius tergum enituntur; calvus lupus manet imus.

Iam ultimus quoque sursum eniti coeperat, cum porcarius subito exclamavit:

— Aquam fervidam calvo!¹⁷ Aquam fervidam calvo!

Calvus timore perterritus sub ceteris exsilit, lupi omnes fractis cervicibus pedibusque praecipitant.¹⁸ Calvus ita aufugit, ut nemo amplius eum viderit. Porcarius descendit de arbore et domum rediit. Lupi nunquam amplius prope ad casam eius venire audebant.

V. Fehér.

¹⁵ tanakodik ¹⁶ élér ¹⁷ kopasz ¹⁸ lezuhan.

stum proiecit. Augustus eā lectā statim surrexit et hominibus veniam dedit. *Dio Cassius.*

*

Alexander Magnus cum orientem vicisset, Corinthii per legatos gratulati sunt eumque civitate sua donaverunt. Cum Alexander hoc genus officii risisset, unus ex legatis: «Nemini — inquit civitatem unquam dedimus, nisi tibi et Herculi.» Alexander libenti animo accepit delatum honorem et cogitavit, non qui sibi civitatem, sed cui dedissent. *Seneca.*

Quomodo Christiani veterrimi in imperio Romano vixerint? (1)

Thomas Rados dr. O. S. B.

Christiani quomodo officii honorum civium praeclare fungi debeant, mandatum quoddam Jesu Christi praescribit: *Reddite, quae sunt Caesaris Caesari, et quae sunt Dei Deo.* Et sane —, Christiani veterrimi exactoribus¹ tributa, vectigalia semper cum fide pendebant, immo Deo pro Caesare supplicabant. Sed tunc cur vexabantur primis saeculis tam saepissime, tam crudeliter? Romani enim ceterum usus sacrorum gentium, quae cultu deorum differebant, ab illis perdomitarum semper aequo animo ferebant. Ita e. g. Judaei, ut diis sacrificarent, nunquam sunt coacti. Religionem istarum gentium Romani pro religione propria naturaque eis insita² habebant. Donec igitur religio Christiana secta quaedam nova Iudaica putabatur, tranquille se extendere potuit. Qui error postquam manifestus factus erat, — ad quod etiam Judaei Romanos edocentes atque de fama Christianorum detrahentes multum attulerant, — maxima rerum commutatio facta est. Religio scilicet Christiana non fuit alicuius gentis a Romanis devictae propria — originem suam e caelo duxit —, quae animos hominum et honestiorum et humiliorum iam ab initio sibi conciliavit.³ Sic igitur religio Christiana «nova», ideo etiam «illicita»⁴ facta est. Atqui talem fidem sequentes lege Romana, si honestiores fuerunt, deportabantur, si humiliores, cruci affigebantur.

Ergo conflictus inter Christianos et paganos nullo modo evitari potuit, cum imperium Romanum, quod Dei esset, a Christianis

¹ pénzbeszedő ² beolt ³ megnyer ⁴ tilos, meg nem engedett.

Nec tibi nascenti²⁷ plures animaeque manusque,²⁸
Sed plus consilii iudicii²⁹que fuit.

Iustis bellorum causis nec pace superba
Nobilis ad summas gloria venit opes.²⁰

Quod regnas minus est quam quod regnare
mereris:³⁰

Excedis factis grandia fata tuis.³¹
Percensere labor densis decora alta trophaeis,³²

Ut si quis stellas pernumerare velit;
Confunduntque vagos delubra micantia visus:³³

Ipsos crediderim sic habitare deos.
Quid loquar aërio pendentibus fornice rivos,³⁴

Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas?³⁵
Hos potius dicas crevisse in sidera montes;³⁶

Tale giganteum Graecia laudet opus.
Intercepta tuis conduntur flumina muris;³⁷

Consumunt totos celsa lavacra³⁸ lacus.
Frigidus aestivas hinc temperat halitus auras;³⁹

Innocuamque levat purior unda sitim.⁴⁰
Nec minus et propriis celebrantur roscida venis⁴¹

Totaque nativo⁴² moenia fonte sonant.
Quid loquar inclusas subter laquearia⁴³ silvas,

Vernula⁴⁴ quae vario carmine laudat avis?
Vere tuo nunquam mulceri desinit annus;⁴⁵

Deliciasque tuas victa tuetur hiems.⁴⁶
Erige⁴⁷ crinales lauros seniumque⁴⁸ sacra

Verticis in virides, Roma, refinge comas.
Aurea turrigerio radient diademata cono,⁴⁹

Perpetuosque ignes aureus umbo⁵⁰ vomat.
Abscondat tristem deleta iniuria casum:⁵¹

Contemptus solidet vulnera clausa dolor.⁵²
Adversis⁵³ solemne⁵⁴ tuis sperare secunda:

Exemplo caeli ditia damna subis.⁵⁵
Astrorum flammae renovant occasibus ortus;

Lunam finire cernis, ut incipiat.⁵⁶
Victoris Brenni⁵⁷ non distulit Allia poenam;

Samnis⁵⁸ servitio foedera saeva luit;
Post multas Pyrrhum clades superata fugasti;

Flevit successus Hannibal ipse suos:
Quae mergi nequeunt, nisu maiore resurgunt

Exiliuntque imis altius acta vadis;⁵⁹
Utque novas vires fax inclinata resumit,

Clarior ex humili sorte superna petis.⁶⁰
Porrige victuras Romana in saecula leges⁶¹

Solaque fatales non vereare colos,⁶²
Quamvis sedecies denis et mille peractis

Annus praeterea iam tibi nonus eat.⁶³
Quae restant,⁶⁴ nullis obnoxia⁶⁵ tempora metis,

Dum stabunt terrae, dum polus astra feret!
Illud te reparat, quod cetera regna resolvit:

Ordo nascendi est,⁶⁶ crescere posse malis.
Ergo age, sacrilegae tandem cadat hostia gentis:⁶⁷

Submittant trepidi perfida colla Getae.
Ditiae pacatae dent vectigalia terrae:

Impleat augustos barbara praeda sinus.⁶⁸
Aeternum tibi Rhenus aret, tibi Nilus inundet,

Altricemque suam fertilis orbis alat.
Quin et fecundas tibi conferat Africa messes,

Sole suo dives, sed magis imbre tuo.⁶⁹
Interea et Latius consurgant horrea sulcis,

Pinguiaque Hesperio nectare⁷⁰ prela fluant.

Ipse triumphali redimitus arundine Thybris
Romuleis famulas⁷¹ usibus aptet⁷² aquas;
Atque opulenta tibi placidis commercia ripis
Devehat hinc ruris, subvehat inde maris.

²⁷ nascenti = keletkezésedkor ²⁸ több embered és csapatod ²⁹ világhírű dicsőséged elérte a legmagasabb csúcst ³⁰ minus est = kisebb jelentőségű, mint az, hogy; regnare mereris = érdemes vagy az uralkodásra ³¹ többet értél el tetteiddel, mint amennyit a sors megjövendölt neked ³² labor = nehéz munka; percensere = elősorolni; densis trophaeis = a számtalan diadalban; decora alta = (nyert) nagyszerű dicső tetteidet ³³ micantia = ragyogó, káprázatos; vagos visus = imbolygó tekintetedet ³⁴ aërio fornice = a magas oszlopokon és bolthajtásokon vezetett csövekben folydogáló patkokat = felső vízvezetékeket ³⁵ amilyen magasban még Iris (a szivárvány) sem lebeg az esőt ontó felhőkben ³⁶ ezeket a vízvezetékeket (rivos) égbe nyúló hegyeknek nézhetnéd ³⁷ intercepta = elfogott, elvezetett; conduntur muris = a város falai rejtik magukban ³⁸ fürdők ³⁹ frigidus halitus = (a vizek) hűvös párolgása ⁴⁰ innocuam sitim = a természetes, egészséges szomjúságot ⁴¹ saját ereivel (forrásaival) nedvesíti a falakat ⁴² nativo = természetes ⁴³ mennyezetes tetők (az oszlopcsarnokos udvarokban) ⁴⁴ ott született, házi, családi ⁴⁵ a te tavaszodtól az egész év enyhe ⁴⁶ delicias = a te kedves fáidat és növényeidet; victa tuetur hiems = a falakkal, a nap sugarait összegyűjtő tükrökkel tavasszá enyhített (victa) tél melege oltalmazza ⁴⁷ habérrel övezett hajfűrtös fejedet emeld fel ⁴⁸ seniumque sacra verticis = fejed ősz fűrtjeit fiatalítsd meg ⁴⁹ fejed arany koronájának tornyos sisakja ragyogjon ⁵⁰ aureus umbo = pajzsod arany gombja ⁵¹ tristis casus: az a csapás, melyet a gótok Róma feldúlásával okoztak; deleta iniuria: a szerencsétlenség magába folyásával fedtesse a szomorú csapást ⁵² solidet vulnera clausa = hegessze be a sebeket ⁵³ adversis tuis = szerencsétlenségedben; ⁵⁴ megszoktad ⁵⁵ példák (mutatják), hogy károd elszenvetéséből gazdagabb örök fakadnak ⁵⁶ hogy megújuljon ⁵⁷ Brennus a rómaiakat megverte Allianál, de a megtorlás nem sokáig késett (distulit), mert őt viszont Camillus győzte le ⁵⁸ a samniumiak a rómaiakat a Furcae Caudinae-ben igán át hajtották, de Papius Curso nem sokára megverte és rabszolgákká tette őket ⁵⁹ a fenéig leszorított tárgyak annál magasabbra szokellnek ⁶⁰ ha alacsony sorsból törzs a magasba, nagyobb lesz a híred ⁶¹ örököltü törvényedet terjeszd ki = uralkodj a népeken örökké ⁶² egyedül te ne félj a párkák orsójától ⁶³ habár 1169 év telt el (a város alapítása óta 416-ig, amikor a költő a költeményét írja) ⁶⁴ quae restant = az ezután következő idők ⁶⁵ nullis obnoxia (sunt) semmiféle végnek (metis) nincsenek alárendelve ⁶⁶ ordo renascendi: az újraszületés módja ⁶⁷ sc. Gothorum ⁶⁸ sinus = kebel ⁶⁹ imbre tuo: mert az északi szél az Itáliában összegyűlt felhőket Afrikába viszi ⁷⁰ Hesperio nectare = itáliai bor ⁷¹ famulas = szolgálatkész ⁷² usibus = hasznára; aptet = alkalmazza, állítsa be.

Suum cuique decus posteritas rependit.

*

Spreta exolescunt; si irascere, agnita videntur.

Oppidum sepultum. (1)

Scripsit: *Victor Morvay dr.*

In Latinum convertit: *Valentinus Fehér.*

1. Decius Pannonius Pompeios proficiscitur.

Anno post Romam conditam octingentesimo trigesimo Aquinci, quod oppidum iuxta flumen Danuvium constitutum erat,¹ M. Aurelius Pannonius, vir ditissimus, decurionatum gerebat. Ut decurio, erat ordine senatorio atque egregium in oppidano senatu locum obtinebat. Pompeis natus adolescens nomen² militiae² dederat² et mox adeo effulserat³ audaciā, ut ad altiorem gradum⁴ ascenderet. Tandem ab imperatore Vespasiano Aquincensis decurio nominatus erat.⁵

Aurelius habebat filium adolescentem septendecim annorum, nomine Decium, qui Sopianis, in oppido Pannoniae, natus erat. Ut erat Pannonicus, nondum maiorem urbem Romanam viderat.

Ergo pater eum, ut res⁶ humanas⁶ melius⁶ cognosceret,⁶ una cum Glaucō paedagogo Pompeios ad consanguineos mittere constituit.

Igitur Nonis Octobribus Decius et Glaucus et septem servi redas⁷ ascendunt. Aurelius senex filium osculatus:

— Ne obliviscaris — inquit — nomine meo salutem dicere Liviae, meae sorori tuoque avunculo,⁸ Diomedii. Tu vero, Glauce, excuba⁹ pro meo filio et vos, servi, meo filio oboedite. Post decem menses Pompeios ibo, ut te, Deci, reducam. Valet!

Decius patrem valere aurigasque Pannonios redas flectere iubet.

Leves¹⁰ redae a mannis¹¹ validis ducebantur. Ad Decii redam, quae praeibat, duo manni pulcherrimi iuncti tolutum¹² currentes¹² Aquinco exeunt. Servi erant in duobus aliis redis itemque cibaria, sarcinae,¹³ litterae, quas pater Aurelius ad cognatos scripserat.

In via publica, quae per Sopianas ferebat, procedebatur. Ideo hoc iter susceptum erat, quod Decius paucos dies in oppido natali morari volebat.

Paulatim praeterierant Camponam,¹⁴ Lussonium,¹⁵ Lugionem,¹⁶ Altinum¹⁷ aliosque vicos Pannonicos, in quibus plerumque per-

noctabant;¹⁸ nam Romani interdium¹⁹ iter faciebant.

Sopianas sub vesperum perveniunt. Decius complures dies ibi morans visit familiares²⁰ et domum, in qua pueriles annos egerat.

Tribus post diebus iter ingressi Scisciam²¹ perveniunt. Ibi via Aquincensis attingebat magnam illam viam publicam, qua vel in longinquissimas imperii Romani partes facile perveniri poterat.

Decius eiusque comites post paucorum dierum quietem ad occidentem se converterunt, ut ante frigidiorē tempestatem²² Aquileiam pervenirent.

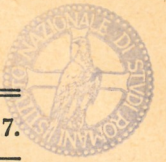
Haec via etiam Aquincensi celebratio²³ erat. Saepe occurrerunt²⁴ cohortibus vicatim²⁵ commeantibus, crebris cursibus²⁶ publicis,²⁶ peditibus, vectoribus,²⁷ plaustris,²⁸ quibus texta,²⁹ condimenta,³⁰ poma, aera, bestiae, servi e remotissimis provinciis vehabantur.

Decius primum Aquileiam vidit maius oppidum Italicum. Id prope mare situm erat atque incolae mercatura clarebant.³¹ Paucis post diebus Aquileia cesserunt. In Aemilia via Veronam, inde Mutinam ierunt. Bononiae longiori quieti se dant. Inde ventum est Florentiam. Paulum ibi morati iter continuant. Arretii viderunt notabilissimam armorum³² officinam,³² in quibus gladii, clipei, loricae cudebantur.³³ In figlinam³⁴ ingressi viderunt, quomodo amphorae Tuscanicae patinaeque³⁵ clarissimae fierent ac minarentur,³⁶ quomodo nigrae imagines inscriberentur.

Inter Arretium et Clusium lacum Trasimenum victoria Hannibalis clarissimum praetervecti per Volsinios, oppidum opulentissimum et per Sutrium tandem a. d. XII. Kal. Ian. Romam perveniunt.

Decius admiratione tanti splendoris et luxus vix satiari³⁷ potuit. Admiratus est domos

1 épül 2 beáll katonának 3 kitűnik 4 rang 5 ki-nevez 6 világot lát 7 utazó kocsí 8 anyai nagybácsi 9 vigyáz 10 könnyű 11 gall ló 12 ügetve 12 poggyász 14 Tétény 15 Dunakömlőd 16 Dunaszekcső 17 Mohács 18 éjjelre meghál 19 napközben 20 ismerős 21 Sziszek 22 időjárás 23 élénk 24 találkozik 25 helységről-helysére 26 posta 27 kocsin utazó 28 társzékér 29 szövet 30 fűszer 31 híres 32 fegyvergyár 33 kovácsol 34 edénygyártó-műhely 35 tál 36 pirosra fest 37 betelik.

marmoreas, domum Caesarum in Palatino monte aureolam,³⁸ aedificia decem tabularum,³⁹ pulcherrimum forum Romanum, veterrima in Capitolio templa, arcus⁴⁰ triumphales,⁴⁰ mille statuas, theatra ingentissima, imperatorem Titum cum splendido comitatu, senatores toga⁴¹ praetexta⁴¹ amictos aliasque res innumerabiles.

Ceterum Romae discessit⁴² a Glauco, qui Romae natus ibi remansit, ut alios pueros doceret. Decius devertit⁴³ ad patrum, Caium Pannonium, cuius cum duobus filiis, Marco et Lucio saepe urbem pulcherrimam circumiit.

Tribus mensibus post abire constituit. Nam M. Arrius Diomedes iam saepius institerat,⁴⁴ ut ad se veniret.

Decius pridie Id. Mart. die sereno, postquam patrum, Lucium, Marcum valere iussit, cum servis redam ascendit et profectus est.

Primum Appia via iter faciebant. Per Minturnas perveniunt Sinuessam, quod oppidum vino Massico et Falerno clarissimum erat. Inde veniunt Neapolim, ubi cognovit Pansam, virum Pompeis natum, qui item Pompeios iturus erat.

Decius et Pansa per Herculaneum Pompeios iter dirigunt.

2. Pompeios pervenitur.

Plerumque secundum⁴⁵ litus iter faciebant. Animus Decii maxime Vesuvio monte occupabatur.⁴⁶ In ipso monte usque ad verticem agri feraces et densi saltus, circum montem pomaria⁴⁷ et vineae⁴⁸ erant. Solus vertex erat confractus⁴⁹ et sterilis.

— Mons Vesuvius — ait Decius — similis est galero,⁵⁰ cuius apex⁵¹ lacer⁵² est.

— Recte putas — inquit Pansa; — nigra in vertice saxa iacent, tamquam olim igni cocta.⁵³ O, mons iste est maxime effrenatus!⁵⁴ Qui ad verticem enisi⁵⁵ sunt, narrant in eo esse foveam⁵⁶ profundam, ex qua murmur interdum audiatur. Ante sedecim fere annos magnus fuit terrae motus, qui hic quidem non est insolitus,⁵⁷ tum tamen Herculaneum et Pompei oppida paene solo aequata sunt.

Ut vehebantur, Pansa exclamat:

— Ecce, nunc iam videri potest oppidum!

Profecto e loco editiore, ubi curru vehebantur, conspiciunt oppidum haud procul

in collium radicibus situm, prope litus iuxta flumen Sarnum. Circa erant montes virides, una parte caeruleum mare patebat. Oppidum longo ovatoque⁵⁸ muro circumdatum erat.

— Ibi est amphitheatrum — ait Pansa, — hic⁵⁹ vicinia⁵⁹ sepulcretum,⁶⁰ illic villa Diomedis.

Mox ad sepulcra perveniunt. Utrumque pulchra monumenta⁶¹ marmorea stabant: inter ea erat villa Diomedis cenaculata.⁶² Redae sustinentur.⁶³

— Salve, mi fili — inquit Diomedes e villa egressus et Decium amplectens.

— Salve — aiunt adolescentes, qui cum Diomede exierant et in Decii collum⁶⁴ invadunt.⁶⁴

— Salvete — respondet Decius.

— Ego sum Publius — inquit adolescens maior.

— Et ego Cornelius.

— Hercle gaudeo — inquit Diomedes, — quod te mihi tandem aliquando videre⁶⁵ contingit.⁶⁵ Sed intrate! te quoque, Pansa, mi amice, benigne excipio. Servi, curate redas sarcinasque Decii Pannonii. Gratia dis, quod venisti, carissime frater.

Ante Ostium Livia maiore etiam⁶⁶ comitate eos opperiebatur. Quia sol iam inclinabatur, Decius ductu consobrinorum⁶⁷ in hospitium,⁶⁸ inde in balneum se contulit, quo prius accumbere⁶⁹ posset.

³⁸ aranyos ³⁹ emelet ⁴⁰ diadalív ⁴¹ bíbortóga
⁴² elválík ⁴³ megszáll ⁴⁴ sürget ⁴⁵ mentén ⁴⁶ leköt
⁴⁷ gyümölcsös ⁴⁸ szőlőkert ⁴⁹ töredezett ⁵⁰ süveg
⁵¹ csúcs ⁵² rongyos ⁵³ égett ⁵⁴ rakoncátlan ⁵⁵ fel-
⁵⁶ jut ⁵⁷ gödör ⁵⁸ ritka ⁵⁹ tojásalakú ⁶⁰ itt a közel-
⁶¹ ben ⁶² temető ⁶³ síremlék ⁶⁴ emeletes ⁶⁵ megáll
⁶⁶ nyakába borul ⁶⁷ láthat ⁶⁸ még ⁶⁹ unokaöccs
⁶⁸ vendégszoba ⁶⁹ ebédhez ül.

Iocosa.

*Grassator*¹ ad viatorem: Cedo mihi coronas viginti aut vitam tuam! *Viator*: En accipe decem coronas! Viden me prae pavore iam *semimortuum*² esse?

★

1 útonálló 2 félholt.

Vir quidam Londinensis primarius³ duos habuit famulos. Quorum unum ad armarium librorum amoliendum⁴ ex culina arcessiturus cum vociferaretur, quisnam ibi esset, famulus: «Jacobus» inquit. «Quidnam rerum ibi agis?» «Nihil» inquit Iacobus. Tunc herus: «Heus tu, Guilielme, esne etiam tu in culina?» «Sum» inquit Guilielmus. «Quidnam ibi agis?» «Iacobo» inquit «operam praebeo.»

★

Senex quidam insolenter moratus in fundo praedii tabulam statuit, in qua haec inscripserat: «Hunc agrum ei daturus sum, qui sua sorte contentus est.» Mox venit petitor. «Esne ergo tua sorte contentus?» «Ita vero.» «Dic, sodes, cur ergo meum agrum habere vis?» Petitor illico ex conspectu senis facessivit.⁵

★

Duos familiares machinam ingentem considerantes fabricae moderator sic effatur: «Hac machina centum operarii compensantur.»⁶ «Melius se res haberet,» inquit unus ex familiaribus, si ea centum emptores compensarentur!»

Carolus Ács.

³ elökölő ⁴ elmozdít ⁵ elillan ⁶ pótol.

erat Gratiarum. 28. Mons Asiae. 29. Iter, semita. 30. Ad aures fertur. 32. Coni. neg. 33. Pron. pers. in acc. 35. Quo vocabulo sonus plagae, alapae, colaphi etc. exprimitur. 37. Una erat Parcarum. 39. Camenis est grata. 41. Incola stagni. 44. Populus Germaniae. 45. Stella, nautis infesta. 47. Negotium, opera. 48. Artificium, scientia. 49. «...», furor brevis est.»

Series libratae: 1. Altare, focus. 2. Coniunctio. 4. Oppidum Epiri est. 6. Praepositio. 7. «Cogito, ergo...» 8. Pop. Germaniae Belgicae. 9. Oppidum Gall. Lugd. 13. Ancilla Punica. 11. Arguo. 15. Abbreuiatio pro «sestertius.» 17. = 29. 20. = Pluto. 22. Condimentum ciborum est. 24. Flammi imponitur. 27. Salutandi causa dicitur. 28. Interiectio pro «tatae!» 31. Quae munera Calendis Ianuariis dantur. 32. Oppidum Aegypti. 34. Coniunctio. 35. Mitra. 36. Oppidum Aegypti. 37. Mater est siderum. 38. Vultus, frons, facies. 39. Abbreuiatio pro «Pop. Rom.» 39. = X. O. 42. = 32. dir. 43. Coniunctio. 45. = 38. libr. 46. Coniunctio.

Solutiones aenigmatum numeri X. anni XVI.

I. Leonidas. (Delus, Elea, Allia, Lerna, Ossa, Naxos, Ida, Sardes). — II. Series directae: 1. Tenedos, 6. Uti, 7. Lex, 9. Cea, 11. En, 12. Ob, 13. Tot, 15. Osi, 16. Eas, 18. Marcius. — Series libratae: 1. Toletum, 2. Nux, 3. Et, 4. Dic, 5. Scabies, 8. Eno, 10. Eos, 14. Ter. 15. Osi, 17. Ac. — III. Acetum ex vino. — IV. Versus Propertii: Haut ullas portabis opes Acherontis ad undas: Nudus ad infernas, stulte, vehere rates. (Anchises, Cures, Alcides, Nilus, Aeacides, Hecate, Pluton, Cassandra, Feretrius, Bellona, Portunus, testudo, Volcens, Helena).

AENIGMATA.

1	R	2	A	3	4	L	5	6	A	7
R	T	8	P	9	N	U				
10	11	12	P		L	13				
14	15	R	Y	E	16	O				
17	A		18	R		19	E	20		
21	R	22	I		23	24	25	I		
26		L	I	27	28	U	U			
29	U	L	29	I			L			
30		31	E	32	33	34	35	X		
36	E	O	36	T	I					
37	38	A	39	A	40	41	A	42	43	
44	S		45	R	O	46	47	E		
X	48		S	S	49	R		T		

Series directae: 1. Platea. 3. Pars corporis intestina. 5. Sapiens Graecus, etiam Prieneus vocitatus. 10. Coniunctio. 12. Mater erat Phrixi et Helles. 13. Abbreuiatio pro: Pont. Max. 14. Interiectio. 16. «Quae bos ex homine est, ex bove facta dea.» 17. Sponsor. 18. Venenum. 19. Coniunctio. 21. ..is = nuntia Iunonis. 22. Coniunctio. 23. Locum mutat. 25. Coniunctio. 26. Una

Epistolia Officialia.

Ad discipulos Inventutem legentes: Multi vestrum anno priore socii diligentes in conscribenda ephemeride nobis fuistis et nunc quoque speramus fore, ut rei optimae maximam curam habituri sitis. Ad studia autem vestra magis etiam incitanda laboris nostri socios, qui hoc scholae anno opusculis pulcherrimis optimisque IUVENTUTEM ditaverint, praemio aliquo afficere statuimus. Quae opera quaelibet esse possunt, modo saepe mittantur et bona sunt! Item praemio afficientur socii, qui diligentiam in aenigmatibus dissolvendis adhibebunt.

Moderator ephemeridis EUGENIUS FRAY DR.
Budapest, I., Verpeléti-út 22.,
ad quem epistulae et manuscriptorum mittantur.
Administratio ibidem.

Sumptibus Societatis Magistrorum Intermedi-scholarium Catholicorum. — A Katholikus Középiszkolai Tanáregyesület költségén.
(Praeses: STEPHANUS ACSAY DR., elnök.)